

דף הנחיות

מגילת המנהיגות היהודית

מנהיגות יהודית - מערך 3

שקפים 1-2

מכירים טוב את סיפור המגילה? בואו נעשה חזרה מהירה.

פרק ראשון - משתה אחשוורוש

המלך אחשוורוש עורך משתה לרגל שלוש שנים למלכותו הנמשך ששה חודשים. המלך מבקש מהמלכה ושתי שתראה בפני המוזמנים, אך היא מסרבת. ושתי מוצאת להורג.

פרק שני - המלכת אסתר

המלך אחשוורוש שולח שליחים לחפש לו אישה. אסתר, אחייניתו של מרדכי היהודי נלקחת ומוצגת בפני המלך. מרדכי מצווה על אסתר שתסתיר את זהותה היהודית. אסתר נבחרת להיות המלכה.

מרדכי שומע כי שניים מחצר המלוכה מתכננים להרוג את המלך. הוא מדווח על כך לאסתר שמספרת זאת למלך. התוצאה: השניים -בגתן ותרש- נתלים.

פרק שלישי- עלייתו של המן לגדולה

המן האגגי ממונה על ידי המלך להיות ראש השרים. בעוד שכולם משתחווים אליו מרדכי היהודי לא נע ולא זע. המן כועס על כך ומבקש לנקום ביהודים ולהרוג את כולם. המן הרשע משכנע את אחשוורוש להשמיד את כל היהודים. המלך מאשר צו הרג מלכותי להשמיד, להרוג ולאבד את היהודים ותאריך היעד: י"ג באדר.

פרק רביעי- המשימה של אסתר המלכה

מרדכי שומע על הבשורה הקשה, קורע את בגדיו, שם שק לגופו ואפר לראשו ומתאבל. מרדכי שולח את הידיעה לאסתר המלכה ומבקש ממנה שתעזור באמצעות אחשוורוש המלך. אסתר משיבה למרדכי שמסוכן להגיע אל המלך ללא הזמנה מפורשת ממנו, אך מרדכי משכנע אותה לעשות זאת. אסתר מוכנה להסתכן בפגישה יזומה עם המלך אך מבקשת ממרדכי שיבקש מכל היהודים לצום ולהתפלל שלושה ימים להצלחתה.

פרק חמישי- המשתה

המלך אחשוורוש מקבל את אסתר בסבר פנים יפות. אסתר מבקשת מהמלך לקיים משתה פרטי למלך ולהמן. בתום המשתה שוב מסרב מרדכי היהודי להשתחוות לפני המן הרשע. זרש אשתו של המן מציעה לתלות את מרדכי על עץ גבוה והמן הולך להכין את הגרדום.

פרק ששי- נדודי שינה

המלך אחשוורוש סובל מנדודי שינה ומבקש שיבואו לפניו את ספר הזיכרונות המלכותי. המלך קורא על ניסיון ההתנקשות בו ועל מי שמצילו- מרדכי היהודי. באותו לילה מגיע המן הרשע ומבקש מאחשוורוש לתלות את מרדכי היהודי.

עוד טרם מספיק המן לפתוח פיו מצווה עליו המלך להלביש את מרדכי בבגדי מלכות, להושיבו על סוס ולהוליכו ברחובות שושן הבירה.

פרק שביעי- המן על העץ

המלכה מבקשת מהמלך לערוך משתה שני ובו היא מספרת לו על זהותה היהודית ומודיעה לו שהיא ועמה הולכים להירצח. אסתר המלכה מאשימה את המן הרשע במזימה הנפשעת. המלך כועס מאוד ותולה את המן הרשע על אותו גרדום בו ביקש לתלות את מרדכי היהודי.

פרק שמיני- ונהפוך הוא

מרדכי היהודי ממונה על ידי המלך אחשוורוש למשנה המלך. נשלח צו מלכותי נוסף ובו כתוב שהיהודים רשאים להילחם ולהרוג את כל מי שמנסה לחסלם.

פרק תשיעי- קביעתם של ימי פורים

מאז ועד היום התאריך י"ג באדר נקבע ליום בו היה מיועד העם היהודי להישמד ולזכר הניצחון הגדול על האויבים היהודים חוגגים במשתה ובסיפור המגילה בימים י"ד וט"ו באדר. מרדכי היהודי קבע את מנהגי פורים: משתה, משלוחי מנות, ומתנות לאביונים.

פרק עשירי- סוף

מרדכי עולה לשלטון ופרס פורחת ומשגשגת ודברים והדברים מונצחים בספר דברי הימים של המלך.

שקף מספר 3

אם נסכם את הסוף בקצרה, זה מה שיצא לנו: המן הרשע גוזר גזירה קשה על היהודים, הוא מבקש להוציא לפועל רצח-עם. אסתר, המלכה היהודיה, מזמינה את בעלה - המלך אחשוורוש - ואת המן למשתה. שם היא מעוררת את חמתו, דואגת שהמן יתלה על עץ וימות, הגזירה מתבטלת, עכשיו היהודים הורגים את הגויים. ליהודים היתה אורה ושמחה וחג חדש בא לעולם.

הגיע הזמן לשאול כמה שאלות חשובות על הסיפור עצמו:

שאלה ראשונה: אגרות החתומות בטבעת המלך הן עוצמתיות מאוד. לא ניתן לבטל גזירה שנחתמה בטבעת המלך. כך כתוב במגילה במפורש: **כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב** (מגילת אסתר, ח, ח). אם כך, מה באמת קרה בסוף? איך התבטלה הגזירה? הלא, האגרות הראשונות, אלה שציוו להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, היו גם הן חתומות בטבעת המלך. איך נצלו היהודים?

שאלה שניה: אנו יודעים כי במלחמת-עמלק עם-ישראל לא לוקח שלל. כך גם מדגישה המגילה: **בבזה לא שלחו את ידם**. אם כך, מדוע מרדכי הורה באגרותיו: **ושללם לבוז?** היהודים גם כך לא תכננו לקחת שלל?

שאלה שלישית: איך מתו עשרת בני המן? רמז: לא בתליה. קודם הרגו אותם, אחר כך אסתר ביקשה שיתלו אותם על העץ. למה? בשביל מה היה חשוב לה שיתלו אותם על עץ גבוה? הם כבר מתו!

וגם... מדוע מרדכי יצא בלבוש מלכות כאשר עדיין היתה גזירה להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים?

למה אסתר בכתה והתחננה - אחרי שהמן כבר היה תלוי על העץ?

השאלות הללו ועוד רבות חושפות אותנו לסיפור המדהים של המגילה. הסיפור שכתוב במלואו במגילה, צריך רק לקרוא אותו בשימת לב.

שקף מספר 4

אסתר מתכוננת לכניסה לבית המלך בבקשה:

לֶךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל תֹּאכְלוּ וְאֶל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשַׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם אֲנִי וְנִעַרְתִּי אֶצְוֶם כֵּן (אסתר, ד, ז).

יש כאן שני דגשים: כל היהודים, והצום והתפילה (כפי שמזכירים שוב כותבי המגילה - דברי הצומות וזעקתם).

לפני היציאה למערכה היה צורך בכינוס של 'כל' היהודים. באחדות. מדוע אחדות חשובה כל כך לניצחון? באלו מקומות נוספים פגשתם את חשיבותה של האחדות?

מאז שיעקב אבינו התכונן למפגש עם עשיו אחיו ידעו המנהיגים היהודיים להקדים תפילה ובקשה לפני יציאתם למלחמה.

מוזמנים לשוחח על כוחה של התפילה.

שקף מספר 5

למרדכי ואסתר היתה תכנית. אסתר תזמין את אחשוורוש והמן למשתה, שם היא תעורר את כעסו של אחשוורוש על המן, המלך יהרוג את המן ויבטל את הגזירה הקשה המרחפת מעל ראשי היהודים. התכנית היתה נפלאה. אבל היא נכשלה.

בהתחלה הכל הלך טוב. אסתר פנתה למלך וסיפרה לו את מצוקת העם שלה: **תִּנְתֵּן לִי נַפְשִׁי בְּשִׂאלְתִּי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִּי: כִּי נִמְכְּרוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהֶשְׂמֵד לְהָרוֹג וּלְאָבֵד** (ז, ג-ד). כעת היא מצפה שאחשוורוש יהרוג את המן ויבטל את הגזירה.

כחלק מ'הסתר הפנים' המאפיין את המגילה במגילת אסתר לא מופיע שמו של אלוקים במפורש. עם זאת, שם ה' מרוזז מספר פעמים.

לדוגמה, כאשר אסתר מזמינה את אחשוורוש למשתה, ראשי התיבות של דבריה הם שמו של הבורא ומרמזים על תפילתה בעת הזאת: יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם. זהו רמז נוסף לתפילה המלווה את אסתר לאורך הדרך.

שקף מספר 6

אחשוורוש לא משתף פעולה. הוא מורה לתלות את המן על העץ, ו...זהו. אף מילה על גזירת ההשמדה המצפה ליהודים. המן נתלה וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שְׁכָחָה. נגמר. אחשוורוש נותן לאסתר את בית המן, מעביר למרדכי את הטבעת, ומבחינתו הסיפור הסתיים. עם ישראל יישמד, ייהרג וייאבד כמתוכנן.

אסתר מבינה שהתכנית הראשונה נכשלה. לפי איך שזה נראה הכיליון הצפוי - ודאי.

בעוד אסתר ביקשה על העם היהודי כולו, אחשוורוש מתייחס רק להמן האיש.

מבחינתו, ברגע שהמן תלוי על העץ, הסיפור נגמר. חמת המלך שכחה.

אסתר עומדת מול המלך לאחר שהתכנית אותה בנתה בדי עמל - כשלה. המן אמנם נתלה על העץ, אך הגזירה עדיין מרחפת על ראשם של היהודים.

מה עושים?

שקף מספר 7

שקף מספר 7

עכשיו היא בוחרת לנסות משהו חדש. לבכות, להתחנן ולבקש. לדבר ישירות על העם: וְתוֹסֵף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפְּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְךְּ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת רַעַת הָמֵן הָאֲגָגִי וְאֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְהוּדִים... יִכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת הַסְּפָרִים מַחֲשַׁבְת הָמֵן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ (ח, ג-ה).

היא מבקשת, מתחננת, לבטל את הגזירה. להשיב את הספרים. כאמור, במגילת אסתר לא מופיע שמו של אלוקים במפורש. עם זאת, שם ה' מרומז מספר פעמים. פרשנים רבים עמדו על כך כי כאשר מוזכרת המילה 'המלך' לבדה הכוונה היא גם לאלוקים. כאשר אסתר נופלת ומתחננת בפני המלך אחשוורוש, בליבה היא נושאת תפילה ומבקשת ממי שאמר והיה העולם שיסייע לה להצליח במשימתה.

שקף מספר 8

אחשוורוש מתעלם באדישות. ידי כבולות, הוא אומר. אי אפשר לבטל את הגזירה הקודמת. אין מה לעשות. 'כתב שנכתב בטבעת המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב'. זה המצב.

הוא מעניק להם רק קצה חוט אחד. דרך אחת קלושה להגיע לפתרון: **וְאַתֶּם כְּתַבוּ עַל הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנִחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב (שם, ח).**

הטבעת בידיים שלכם. תכתבו מה שאתם רוצים. אבל, זכרו: הגזרה הקודמת היא עובדה מוגמרת. אי אפשר לבטל אותה. מוזמנים לנסח מה שאתם רוצים, לבטל את הגזירה הקודמת - פשוט אי אפשר!

מרדכי ואסתר ניצבים מול אתגר-אכזרי. יש להם טבעת, הם חייבים לכתוב משהו שיציל את המצב. מה עושים?

מוזמנים לנסות לחשוב על ניסוח שלא יבטל את האגרות הראשונות אך יחד עם זאת יציל את היהודים.

שקף מספר 9

אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר וְעִיר לְהַקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וְלֹאבֹד אֶת כָּל חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצְרִים אֹתָם טָף וְנָשִׁים וְשַׁלְלָם לְבוֹז (שם, יא). בְּשֶׁלֶב הַרְאֵשׁוֹן הֵם נוֹתְנִים כַּח לַיהוּדִים. לְהַחֲזִיר. לְהִיקָהָל וְלַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם. הֵם יֹכְלוּ לְהַשְׁמִיד אֶת מִי שְׂצָר עֲלֵיהֶם. הֵם לֹא חַיִּיבִים לֵלֶכֶת כְּצֹאן לְטֶבַח, הֵם יֹכְלוּ לְהַכּוֹת בַּחֲזָרָה.

כעת אנחנו יכולים להבין מדוע היה חשוב למרדכי לכתוב כי ליהודים מותר לקחת שלל. האגרות הללו נועדו להשוות את המצב של היהודים לזה של הגויים. אם האגרות הללו לא היו זהות לאגרות-הראשונות המטרה היתה מתפספסת. היה צורך קריטי, קודם-כל, להשוות במאה אחוז. מה שהגויים יכולים לעשות, גם היהודים יכולים לעשות.

נראה שהכל אבוד. אין סיכוי להציל את העם. אבל מרדכי ואסתר לא מוותרים. מול סיטואציה אבודה הם מוצאים פתרון מחוץ לקופסה.

מה נוכל ללמוד מכך?

שלב ראשון יצא לדרך בהצלחה. עכשיו עתיד להיות קרב. יהודים מצד אחד, גויים מצד שני. איך מוודאים ניצחון?

שקף מספר 10

בקריאת המגילה בבית הכנסת מתרחש דבר מפתיע: **הַרְצִים רֹכְבֵי הַרְכָּשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנַיִם יֵצְאוּ מִבְּהָלִים וְדַחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּירָה:** עכשיו המגילה אמורה לתאר את ההשלכות של האגרות, את התחושות ששורות בקהל היעד של המכתבים החדשים. אך לא, הקורא עוצר לרגע ומאפשר לקהל לקרוא בקול שני פסוקים שנראים לא קשורים: **וּמְרַדְכֵי יֵצְאוּ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וְעֶטְרַת זָהָב גְּדוּלָה וְתִכְרִיף בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן צְהֵלָה וְשִׁמְחָה: לַיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשׁוֹשֵׁן וְיִקָּר:**

רק אחרי ההדגשה הזו חוזרת המגילה לסיפור המקורי: **וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ שְׂמֵחָה וְשִׂשׁוֹן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְּיָהָדִים כִּי נָפַל פֶּחַד הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם. מדוע? לשם מה נעשתה העצירה הזו?**

על מנת להבין זאת כדאי שנקרא כמה פסוקים קדימה. המלחמה מתחילה. עם ישראל נלחם בצרים ובמקשי-הרעה. ואיש לא נלחם בחזרה. מדוע? חוקית היה מותר להם? מה עוצר את הגויים מלהסתער על פי התכנית המקורית?

שקף מספר 11

וְאִישׁ לֹא עָמַד לְפָנֵיהֶם כִּי נָפַל פֶּחַדָם עַל כָּל הָעַמִּים: וְכָל שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפְּחוֹת וְעַשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְשָׂאִים אֶת הַיְהוּדִים כִּי נָפַל פֶּחַד מְרַדְכִי עֲלֵיהֶם: כִּי גָדוֹל מְרַדְכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת כִּי הָאִישׁ מְרַדְכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל. (ט, ב-ד).

פחד. זה הסיפור. לא היתה סיבה אמיתית שהם לא נלחמו. סתם. פחד.

ממה נבע הפחד? כי האיש מרדכי הולך וגדול. השלב המכריע בתכנית הסופית של מרדכי ואס

תר היה הלוחמה הפסיכולוגית. העברת המלחמה משדה הקרב לשדה התחושות.

מיד כששלחו את האיגרות, מרדכי יוצא כבר בדרך-מנצחים. הוא כבר על הסוס. למרות שמבחינה ריאלית הסיכויים שווים, מרדכי יוצא עם הילת מנצחים. הגויים שרואים את השמחה והששון של היהודים פשוט מ-פ-ח-ד-י-ם. שום דבר אמיתי לא עוצר אותם. רק הפחד מחוויית הניצחון שהיהודים משדרים, התודעה הברורה שהיהודים כבר ניצחו, עוד לפני שנשלפה חרב אחת.

יתכן שזו הסיבה שהיה חשוב לאסתר לתלות את גופיהם של בני המן. עוד ניצחון תודעתי בדרך ליום מלחמה נוסף. לשדר את התחושה שהכח בצד היהודי, גם אם אחשוורוש עצמו כלל לא התערב בניסיון לסייע ליהודים להינצל.

OLAMI

זה הסיפור המלא. שני ניסיונות הצלה שכשלו ודרך אחת מורכבת, ששילבה חכמה - בניסוח האגרות הנוספות - חכמת המונים - בעיצוב תודעת הניצחון, ומעל הכל, כמובן - סייעתא דשמיא בלי סוף.

מוזמנים לשתף אותנו בתובנות מנהיגותיות שאספתם במהלך הלימוד.

טורים אחי!

להערות והארות:

משה שמעון אופן

Moshe.oppen@gmail.com

054-8496992

**רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"**

© כל הזכויות שמורות ל'אחים לנפש'

OLAMI

